യോഗവാസിഷ്ഠഃ/പ്രകരണമ് 6
(നിർവാണപ്രകരണം ഉത്തരാർധം)/സർഗം 190

ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
ജ്ഞാനസ്യ ജ്ഞേയതാപത്തിർബന്ധ ഇത്യഭിധീയതേ .
തസ്യൈവ ജ്ഞേയതാശാന്തിർമോക്ഷ ഇത്യഭിധീയതേ .. 1
ശ്രീരാമ ഉവാച .
ജ്ഞാനസ്യ ജ്ഞേയതാശാന്തിഃ കഥം ബ്രഹ്മൻപ്രവർതതേ .
സാ രൂഢാ ബന്ധതാബുദ്ധിഃ കഥം വാത്ര നിവർതതേ .. 2
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
സമ്യഗ്ജ്ഞാനേന ബോധേന മന്ദബുദ്ധിർനിവർതതേ .
നിരാകാരാ നിജാ ശാന്താ മുക്തിരേവം പ്രവർതതേ .. 3
ശ്രീരാമ ഉവാച .
ബോധഃ കേവലതാരൂപഃ സമ്യഗ്ജ്ഞാനം കിമുച്യതേ .
യേന ബന്ധാദയം ജന്തുരശേഷേണ വിമുച്യതേ .. 4
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
ജ്ഞാനസ്യ ജ്ഞേയതാ നാസ്തി കേവലം ജ്ഞാനമവ്യയമ് .
അവാച്യമിതിബോധോന്തഃ സമ്യഗ്ജ്ഞാനമിതിസ്മൃതമ്.. 5
ശ്രീരാമ ഉവാച .
ജ്ഞാനസ്യ ജ്ഞേയതാ ഭിന്നാ ത്വന്തഃ കേതി മുനേ വദ .
ഉത്പാദ്യോ ജ്ഞാനശബ്ദശ്ച ഭാവേ വാ കരണേ്യഥ കിമ് .. 6
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
ബോധമാത്രം ഭവേജ്ജ്ഞാനം ഭാവസാധനമാത്രകമ് .
ന ജ്ഞാനജ്ഞേയയോർഭേദഃ പവനസ്പന്ദയോരിവ .. 7
ശ്രീരാമ ഉവാച .
ഏവം ചേത്തത്കഥമയം ജ്ഞാനജ്ഞേയാദിവിഭ്രമഃ .
സിദ്ധഃ ശശവിഷാണാഭോ ഭവിഷ്യദ്ഭൂതഭവ്യശഃ .. 8
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
ബാഹ്യാർഥഭ്രാന്തിതോ ജ്ഞേയാ ഭ്രമബുദ്ധിരിഹോദിതാ .
ബാഹ്യശ്ചാഭ്യന്തരശ്ചാർഥോ ന സംഭവതി കശ്ചന .. 9
ശ്രീരാമ ഉവാച .
യോ്യം പ്രത്യക്ഷദൃശ്യോ്ർഥോ മുനേ+ ത്വ/മഹമാദികഃ .
ഭൂതാദി-രനുഭൂതാത്മാ/ സ-കഥം നാസ്തി മേ വദ .. 10
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
ആദിസർഗവിധാവേവ വിരാഡാത്മാദികോ്നഘ .
ജാതോ ന കശ്ചിദേവാർഥോ ജ്ഞേയസ്യാതോ ന സംഭവഃ .. 11
ശ്രീരാമ ഉവാച .
ഭവിഷ്യദ്ഭൂതഭവ്യസ്ഥാ ജഗദ്ദൃഷ്ടിരിയം മുനേ .
നിത്യാനുഭൂയമാനാപി ന ജാതേതി കിമുച്യതേ .. 12

ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
സ്വപ്നാർഥമൃഗതൃഷ്ണാമ്ബുദ്വീന്ദുസംകല്പിതാർഥവത് .
മിഥ്യാ ജഗദഹംത്വം ച ഭാതി കേശോണ്ഡ്രകം യഥാ .. 13
ശ്രീരാമ ഉവാച .
അഹം ത്വമയമിത്യാദിജഗജ്ജഠരമപ്യലമ് .
കഥം ന ജാതം ഭഗവൻസർഗാദാവനുഭൂതിമത് .. 14
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
കാരണാജ്ജായതേ കാര്യം നാന്യഥേത്യേവ നിശ്ചയഃ .
സർവോപശാന്തൗ ജഗതാമുത്പത്തൗ നാസ്തി കാരണമ് .. 15
ശ്രീരാമ ഉവാച .
മഹാപ്രലയസംപത്തൗ ശിഷ്ടം യദജമവ്യയമ് .
തത്കഥം നാമ സർഗസ്യ ന ഭവേത്കാരണം മുനേ .. 16
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
യദസ്തി കാരണേ കാര്യം തത്തസ്മാത്സംപ്രവർതതേ .
ന ത്വസജ്ജായതേ രാമ ന ഘടാജ്ജായതേ പടഃ .. 17
ശ്രീരാമ ഉവാച .
ജഗത്സൂക്ഷ്മേണ രൂപേണ മഹാപ്രലയ ആഗതേ .
ആസ്തേ ബ്രഹ്മണി തത്തസ്മാത്പുനരേവ പ്രവർതതേ .. 18
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
മഹാപ്രലയപര്യന്തേ കേന സർഗാസ്തിതാനഘ .
അനുഭൂതാ മഹാബുദ്ധേ തത്രസ്ഥാ സാ ച കീദൃശീ .. 19
ശ്രീരാമ ഉവാച .
ജ്ഞപ്ത്യാത്മികാ ശ്രീസ്തത്രസ്ഥാ താദൃശേരനുഭൂയതേ .
വ്യോമാത്മികാ തു ന ഭവേന്ന സത്താമസദേതി ഹി .. 20
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
ഏവം ചേത്തന്മഹാബാഹോ ജ്ഞപ്തിരേവ ജഗത്ത്രയമ് .
വിശുദ്ധജ്ഞാനദേഹസ്യ കുതോ മരണജന്മനീ .. 21
ശ്രീരാമ ഉവാച .
തദേവമാദിതോ നാസ്തി സർഗസ്തദിയമാഗതാ .
കുതഃ കഥമിവ ഭ്രാന്തിരിതി മേ ഭഗവന്വദ .. 22
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
കാര്യകാരണതാഭാവാദ്ഭാവാഭാവൗ സ്ത ഏവ നോ .
ഇദം ച ചേത്യതേ യദ്യത്സ്വാത്മാ ചേതതി ചേതിതമ് .. 23
ശ്രീരാമ ഉവാച .
ചേതിതാ ചേതതി യന്ത്രം ദ്രഷ്ടാ ദൃശ്യത്വമീശ്വരഃ .
കഥമേതി കഥം വഹ്നിം ദഹേത്കാഷ്ഠം കദാ കില .. 24
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
ദ്രഷ്ടാ ന യാതി ദൃശ്യത്വം ദൃശ്യസ്യാസംഭവാദതഃ .
ദ്രഷ്ടൈവ കേവലോ ഭാതി സർവാത്മൈകഘനാകൃതിഃ .. 25
ശ്രീരാമ ഉവാച .

ചിന്മാത്രം തദനാദ്യന്തം ചേ+ത്യം ചേതയതേ തദാ .
തദിദം ജഗദാഭാനം കുതഃ സ്യാച്ചേത്യസംഭവഃ .. 26
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
ചേത്യം ഹി കാരണാഭാവാൻ-ന-സം/ഭവതി കിംചന .
ചേത്യാഭാവാച്ചേതനസ്യ മുക്തതാ്വാച്യതാ സദാ .. 27
ശ്രീരാമ ഉവാച .
ഏവം ചേത്തദഹന്താദി ചേത്യം കഥമിദം കുതഃ .
കഥം ജഗദ്വേദനം ച കഥം സ്പന്ദാദിവേദനമ് .. 28
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
കാരണാസംഭവാദാദാവേവോത്പന്നം ന കിംചന .
കുതശ്ചേത്യമതഃ ശാന്തം സർവം സർഗസ്തു വിഭ്രമഃ .. 29
ശ്രീരാമ ഉവാച .
അത്ര മേ വിഗതോല്ലേഖേ നിശ്ചേത്യചലനാദികേ .
സകൃദ്വിഭാതേ വിമലേ വിഭ്രമഃ കസ്യ കീദൃശഃ .. 30
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
കാരണാഭാവതോ രാമ നാസ്ത്യേവ ഖലു വിഭ്രമഃ .
സർവം ത്വമഹമിത്യാദി ശാന്തമേകമനാമയമ് .. 31
ശ്രീരാമ ഉവാച .
ബ്രഹ്മൻഭ്രമമിവാപന്നഃ പ്രഷ്ടും ജാനാമി നാധികമ് .
നാത്യന്തം ച പ്രബുദ്ധോ്സ്മി പൃച്ഛാമി കിമിഹാധുനാ .. 32
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
കാരണസ്യൈവ നികഷം പൃച്ഛ മാ്കാരണക്ഷയാത് .
പരേ സ്വഭാവേ്നിർവാച്യേ സ്വയം വിശ്രാന്തിമൈഷ്യസി .. 33
ശ്രീരാമ ഉവാച .
മന്യ്യേഹം കാരണാഭാവാത്പൂർവമേവ ന സർഗതാ .
ഉദിതാ തേന കസ്യായം ചേത്യചേതനവിഭ്രമഃ .. 34
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
അകാരണത്വാത്-സർവത്ര ശാന്ത+ത്വാദ്/ഭ്രാന്തിരസ്തി നോ .
അന+ഭ്യാസ-വശാദേവ ന-വി+ശ്രാമ്യതി കേവലമ് .. 35
ശ്രീരാമ ഉവാച .
കുതോ ഭവേദനഭ്യാസോ ഭവേദഭ്യസനം കുതഃ .
കുതോ്ഭ്യാസാത്മികാ ഭ്രാന്തിരേഷാ പുനരുപസ്ഥിതാ .. 36
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
അനന്തത്വാദനന്തസ്യ ഭ്രാന്തിർനാസ്തി ച സംപ്രതി .
അഭ്യാസഭ്രാന്തിരഖിലം മഹാചിദ്ഘനമക്ഷതമ് .. 37
ശ്രീരാമ ഉവാച .
ഉപദേശ്യോപദേശാദാവനയാ ശബ്ദസംപദാ .
കിമന്യദ്വദ മേ ബ്രഹ്മൻസർവസ്മിഞ്ഛാന്തതാം ഗതേ .. 38
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
ഉപദേശ്യോപദേശാത്മ ബ്രഹ്മ ബ്രഹ്മണി സംസ്ഥിതമ് .

ബോധാത്മനി ന മോക്ഷോഽസ്തി ന ബന്ധോഽസ്തീതി നിശ്ചയഃ .. 39
ശ്രീരാമ ഉവാച .
ദേശകാലക്രിയാദ്രവ്യഭേദവേദനചേതസാമ് .
സർവസ്യാസംഭവേ സർവസത്താ കഥമുപസ്ഥിതാ .. 40
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
ദേശകാലക്രിയാദ്രവ്യഭേദവേദനചേതസാമ് .
അജ്ഞാനമാത്രാദിതരാ സത്താ നാന്യാസ്തി നോ പുരാ .. 41
ശ്രീരാമ ഉവാച .
ബോ+ധ്യ/ബോധകതാ-പത്തേ/രഭാവാദ്-വോധതാ കഥമ് .
ദ്വൈ-തൈ+ക്യാ/സംഭവേ ബ്രഹ്മത്-കാരണാ-സംഭവേ സതി .. 42
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
ബോധേന ബോധതാമേതി ബോധശബ്ദസ്തു ബോധ്യതാമ് .
ഭവദ്വിഷയ-മേവായമുചിതോ നാസ്മദാ-ദിഷു .. 43
ശ്രീരാമ ഉവാച .
ബോധ ഏവ യദാഹംത്വമേതി ബോധാന്യതാ തദാ .
കുത ഏഷാ പരേഽനന്തേ നാസാവതി-ജലേഽമലേ .. 44
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
യത്തദ്-വോധസ്യ ബോധത്വം തദേവാഹംത്വമുച്യതേ .
ദ്വിത്വമത്രാനിലസ്പന്ദദൃശോരിവ നിഗദ്യതേ .. 45
ശ്രീരാമ ഉവാച .
സൗ+മ്യാബ്(ധി-അ)+ന്തസ്/തരങ്ഗാദി/+ര്യഥാ-ദത്തേ യഥാസ്ഥിതമ് .
തഥാ സ്വരൂപമാത്രാത്മ ബോധ്യം ബോധോഽവബുദ്ധവാൻ .. 46
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
ഏവം ചേത്തത്കഥം കഃ സ്യാദ്ദോഷോ ദ്വിത്വാദിദോഷതഃ .
അനന്തേ സ്ഥിത ഏകസ്മിഞ്ഛാന്തേ പൂർണേ പരേ പദേ .. 47
ശ്രീരാമ ഉവാച .
കോഽത്ര കല്പയിതാഹംത്വം ഭുങ്ക്തേ ഭോക്താ ച കശ്ച വാ .
യന്മൂലം യജ്ജഗദ്ഭ്രാന്തിരനന്താ പ്രവിജൃമ്ഭതേ .. 48
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
ജ്ഞേയ-സത്താവ-ബോധേ ഹി/ ബന്ധനം സച്ച നാസ്ത്യലമ് .
ജ്ഞപ്തേഃ സർവാർഥ-രൂപത്വാ+ദ്വന്ധ-ഭോ+ക്ഷാ-വതഃ കുതഃ .. 49
ശ്രീരാമ ഉവാച .
ജ്ഞപ്തേർബാഹ്യാർഥതാ ദീപാന്നീലാദീവ പ്രവർതതേ .
ബാഹ്യസ്ത്വർഥോഽസ്തി സദ്രൂപോ നനു ദൃഷ്ടോപലമ്ഭനഃ .. 50
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
അകാരണസ്യ കാര്യസ്യ ബാഹ്യസ്യാർഥസ്യ സത്യതാ .
യേയം സാ ഭ്രാന്തിമാത്രാത്മരൂപിണീ നേതരാങ്ഗികാ .. 51
ശ്രീരാമ ഉവാച .
സ്വപ്നഃ സത്യോഽസ്ത്വസത്യോ വാ ദുഃഖം താവത്പ്രയച്ഛതി .
തഥൈവേയം ജഗദ്ഭ്രാന്തിഃ ക ഉപായോഽത്ര കഥ്യതാമ് .. 52

ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
ഏവം താവദ്യഥാ സ്വപ്നസ്തഥേയം ചേജ്ജഗത്സ്ഥിതിഃ .
തത്പിണ്ഡഗ്രഹതാർഥാനാം സർവൈവ ഭ്രാന്തിതോദിതാ .. 53
ശ്രീരാമ ഉവാച .
കിമേതാവതി സംപന്നേ സംപന്നം ഭവതി പ്രിയമ് .
കഥം ച ശാമ്യത്യർഥാനാം സ്വപ്നാദൗ പിണ്ഡരൂപതാ .. 54
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
പൂർവാപരപരാമർശാത്പിണ്ഡതാർഥേഷു ശാമ്യതി .
സ്വപ്ന്യേപ്യേവം സ്ഥിതേ സ്ഥൂലാ ഭാവനാ വിനിവർതതേ .. 55
ശ്രീരാമ ഉവാച .
ഭാവനാ തനുതാം യാതാ യസ്യാസൗ കിം പ്രപശ്യതി .
കഥം ശാമ്യതി തസ്യായം സംസാരകുഹരഭ്രമഃ .. 56
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
ഉദ്ധൃസ്തമസദാഭാസമുത്പന്നനഗരോപമമ് .
വർഷപ്രോന്മൃഷ്ടചിത്രാഭം ജഗത്പശ്യത്യവാസനഃ .. 57
ശ്രീരാമ ഉവാച .
തതഃ കിം തസ്യ ഭവതി വാസനാതാനവേ സ്ഥിതേ .
പിണ്ഡഗ്രഹേ ഗതേ്യർഥാനാം സ്വപ്നോപമജഗത്സ്ഥിതേഃ .. 58
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
സംകല്പരൂപജഗതഃ ക്രമാത്സാപി വിലീയതേ .
വാസനാ തസ്യ തേനാശു സ നിർവാതി വിവാസനഃ .. 59
ശ്രീരാമ ഉവാച .
അനേകജന്മസംരൂഢാ ശാഖാ പ്രസവശാലിനീ .
ഭവബന്ധകരീ ഘോരാ കഥം ശാമ്യതി വാസനാ .. 60
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
യഥാഭൂതാർഥവിജ്ഞാനാദ്ഭ്രാന്തിമാത്രാത്മനി സ്ഥിതേ .
പിണ്ഡഗ്രഹവിയുക്തേ്യസ്മിന്ദൃശ്യചക്രേ ക്രമാത്ക്ഷയഃ .. 61
ശ്രീരാമ ഉവാച .
പിണ്ഡഗ്രഹവിമുക്തേ്യസ്മിന്ദൃശ്യചക്രേ ക്രമാന്മുനേ .
സംപദ്യതേ കിമപരം കഥം ശാന്തിഃ പ്രജായതേ .. 62
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
പിണ്ഡഗ്രഹഭ്രമേ ശാന്തേ ചിത്തമാത്രാത്മതാം ഗതേ .
നിരോധഗൗരവോന്മുക്തേ ജഗത്യാസ്ഥോപശാമ്യതി .. 63
ശ്രീരാമ ഉവാച .
ബാലസംകല്പരൂപേ്യസ്മിൻസ്ഥിതേ ജഗതി ഭാസുരേ .
കഥമാസ്ഥോപശമനം താദൃഗ്ദുഃഖായ കിം നരഃ .. 64
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
സംകല്പമാത്രസംപന്നേ നഷ്ടേ ദുഃഖം കഥം ഭവേത് .
സംകല്പചിത്തമാത്രം യത്തത്താവത്പ്രവിചാര്യതാമ് .. 65
ശ്രീരാമ ഉവാച .

കീദൃശം ഭഗവംശ്ചിത്തം കഥം തത്പ്രവിചാര്യതേ .
കിം ച സംപദ്യതേ ബ്രൂഹി തസ്മിൻസമ്യഗ്വിചാരിതേ .. 66
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
ചിതശ്ചേത്യോന്മുഖത്വം യത്തച്ചിത്തമിതി കഥ്യതേ .
വിചാര ഏഷ ഏവാസ്യ വാസനാനേന ശാമ്യതി .. 67
ശ്രീരാമ ഉവാച .
കിയന്നാമ ഭവേ+ദ്വഹ്-മൻ-ന-ചേ+ത്യോ+ന്മുഖതാ ചിതേഃ .
ചിത്തസ്യാചിത്തതോദേതി കഥം നിർവാണകാരിണീ .. 68
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
ചേത്യം ന സംഭവത്യേവ ചിത്കിം ചേതയതേ കുതഃ .
ചേത്യാസംഭവതശ്ചിത്തസത്താ നാസ്തി തതശ്ചിരമ് .. 69
ശ്രീരാമ ഉവാച .
കഥം ന സംഭവത്യേതച്ചേത്യം യദനുഭൂയതേ .
അപഹ്നവശ്ചാനുഭവേ ക്രിയതേ കഥമീദൃശഃ .. 70
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
യാദൃക്സ്യാദജ്ഞവിഷയം ജഗത്തസ്യ ന സത്യതാ .
യാദൃക്ച തജ്ജ്ഞവിഷയം തദനാഖ്യം യദദ്വയമ് .. 71
ശ്രീരാമ ഉവാച .
ത്രിജഗത്കീദൃഗജ്ഞാനാം കഥം തസ്യ ന സത്യതാ .
തജ്ജ്ഞാനാം തു ജഗദ്യാദൃക്തദ്വക്തും കിം ന യുജ്യതേ .. 72
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
ആദ്യന്തദ്വൈതമജ്ഞാനാം തജ്ജ്ഞാനാം തന്ന വിദ്യതേ .
ജഗച്ച നോ സംഭവതി നിത്യാനുത്പന്നമാദിതഃ .. 73
ശ്രീരാമ ഉവാച .
ആദിതോ യദനുത്പന്നം ന സംഭവതി കർഹിചിത് .
അസദ്രൂപമനാഭാസം കഥം തദനുഭൂയതേ .. 74
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
അസദേവ സദാഭാസമനുത്പന്നമകാരണമ് .
ജാഗ്രത്സ്വപ്നവദുദ്ഭൂതമർഥകൃച്ചാനുഭൂയതേ .. 75
ശ്രീരാമ ഉവാച .
സ്വപ്നാദൗ കല്പനാദൗ ച യദ്ദൃശ്യമനുഭൂയതേ .
തജ്ജാഗ്രദ്രൂപസംസ്കാരാദനുഷ്ഠാനാനുഭൂതിതഃ .. 76
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
കിം ജാഗ്രദ്രൂപമാഹോസ്വിദന്യത്സ്വപ്ന്യേ/നുഭൂയതേ .
സംകല്പേ ച മനോരാജ്യേ ഇതി മേ വദ രാഘവ .. 77
ശ്രീരാമ ഉവാച .
സ്വപ്നേഷു കല്പനാദ്യേഷു ജാഗ്രദേവാവഭാസതേ .
സംസ്കാരാത്മതയാ നിത്യം മനോരാജ്യഭ്രമേഷു ച .. 78
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
തദേവ ജാഗ്രത്സംസ്കാരാത്സ്വപ്നശ്ചേദവഭാസതേ .

തത്സ്വപ്നേ ലുഠിതം ഗേഹം കഥം പ്രാതരവാപ്യതേ .. 79
ശ്രീരാമ ഉവാച .
ന ജാഗ്രദ്രാജതേ സ്വപ്നേ തദ്ബ്രഹ്മാന്യത്തദേവ ഹി .
ബുദ്ധമേതത്കഥം ത്വന്യദപൂർവമിവ ഭാസതേ .. 80
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
നാനുഭൂതോഽനുഭൂതശ്ച ചേതസ്യർഥോഽവഭാസതേ .
സർഗാദ്യന്താദിമധ്യേഷു സ്വഭ്യസ്തസ്ത്വിതി ഭാസതേ .. 81
ശ്രീരാമ ഉവാച .
ഏവം സ്വപ്നാത്മകം ഭാതി ജഗദിത്യേവ ബുദ്ധവാൻ .
ഗ്രഹവത്സ്വപ്നയക്ഷോഽയം കഥം ബ്രഹ്മംശ്ചികിത്സ്യതേ .. 82
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
യോഽയം സംസരണസ്വപ്നഃ സ കിംകാരണകോ ഭവേത് .
കാര്യാന്ന കാരണം ഭിന്നമിതി ദൃഷ്ടം വിചാരയ .. 83
ശ്രീരാമ ഉവാച .
ചിത്തം സ്വപ്നോപലമ്ഭാനാം ഹേതുസ്തസ്മാത്തദേവ തേ .
വിശ്വം ചാദ്യന്തരഹിതമനാസാരമനാമയമ് .. 84
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
ഏവം ചിത്തം മഹാബുദ്ധേ മഹാചിദ്ഘനമേവ തത് .
തഥാസ്ഥിതം ന സ്വപ്നാദി കിംചനാസ്തീതരാത്മകമ് .. 85
ശ്രീരാമ ഉവാച .
അവയവാവയവിനോര്യഥാ ഭിന്നസ്തഥാ സ ഹി .
തത്രാനവയവേ ബ്രഹ്മണ്യേകതാ ജഗദാദിനാ .. 86
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
ഏവം ന സംഭവത്യേവ നിത്യാനുത്പന്നമാദിതഃ .
ജഗത്തേനാജരം ശാന്തമജം സർവമവേധിതമ് .. 87
ശ്രീരാമ ഉവാച .
കാകതാലീയവന്മന്യേ സർഗാദ്യന്താദയോ ഭ്രമാഃ .
ഭ്രാന്തി+ദ്രഷ്ടൃത്വഭോക്തൃത്വസഹിതാഃ പരമേ പദേ .. 88

ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
യാ+വ്യാ-പാരവതീ രസാ+ദ്രസ-വിദാം
കാചിത്കവീനാം നവാ
ദൃഷ്/ടിര്യാ പരിനിഷ്ഠിതാർഥവിഷയോൻ-
മേഷാ ച വൈപശ്ചിതീ .
തേ ദ്വേ അപ്യവ-ലമ്ബ്യ വിശ്വമഖിലം
നിർവർണിതം നിർവൃതം
യാവദ്-ദൃഷ്ടി-ദൃശോ ന സന്തി കലിതാ
നൗ ശൂന്യതാ നോ ഭ്രമഃ..89

ഇത്യാർഷേ ശ്രീവാസിഷ്ഠമഹാരാമായണേ വാത്മീകീയേ മോക്ഷോ-പായേഷു
നിർവാണപ്രകരണേ ഉത്തരാർധേ രാമ-വിശ്രാന്തിർ-നാമ നവ+ത്യധിക-ശതതമഃ

സർഗഃ .. 190 ..

ഓം

****

CHECKED BY GURU P.R.IYER
9.1.2024